

Rada Európy
Výbor ministrov

ODPORÚČANIE č. R (97) 20
Výboru ministrov členským štátom
o prejavoch nenávisti

(prijaté Výborom ministrov dňa 30. októbra 1997 na 607. schôdzi zástupcov ministrov)

Výbor ministrov v zmysle článku 15 Štatútu Rady Európy,

Majúc na zreteli, že cieľom Rady Európy je prehlbovať jednotu členských štátov, konkrétne pri ochrane a presadzovaní ideálov a princípov, ktoré sú ich spoločným dedičstvom,

Vychádzajúc z Deklarácie hláv štátov a vlád členských štátov Rady Európy, prijatej vo Viedni dňa 9. októbra 1993,

Vychádzajúc z toho, že vo Viedenskej deklarácii sú vyjadrené vážne obavy z ožívajúcich prejavov rasizmu, xenofóbie a antisemitizmu, ako aj zo vznikajúceho prostredia neznášanlivosti, čo si vyžaduje vyvinúť úsilie na potlačenie všetkých ideológií, politik i praktík, podnecujúcich rasovú nenávisť, násilie a diskrimináciu, ale aj akýchkoľvek akcií a prejavov, ktoré môžu prehliť strach či napätie medzi skupinami s odlišným rasovým, etnickým, národným, náboženským alebo sociálnym zázemím,

Znovu potvrdzujúc svoju hlbokú oddanosť princípom slobody prejavu a informácií, ako sú zakotvené v Deklarácii o slobode prejavu a informácií z 29. apríla 1982, odsudzujúc v súlade s Viedenskou deklaráciou a Deklaráciou o médiách v demokratickej spoločnosti, prijatou na 4. Európskej konferencii ministrov o politike v oblasti masových médií (Praha, 7.-8. decembra 1994) všetky formy podnecovania rasovej nenávisti, xenofóbie, antisemitizmu a všetky formy neznášanlivosti, ktoré podkopávajú demokratické istoty, kultúrnu súdržnosť a pluralizmus,

Vo vedomí, že tieto formy prejavov môžu mať väčšie a škodlivejšie dôsledky, keď sú šírené médiami,

V presvedčení, že potreba bojovať proti takýmto prejavom je ešte naliehavejšia vo vypätých situáciách, počas vojenských a iných ozbrojených konfliktov,

V presvedčení, že je nevyhnutné vytvoriť pre vlády členských štátov rámcové smernice, ako čeliť týmto formám prejavov, a zároveň

Konštatujúc, že väčšine médií nemožno vyčítať tieto formy prejavov,

Majúc na zreteli článok 7, par. 1 Európskeho dohovoru o bezhraničnej televízii a precedenčné právo orgánov Európskeho dohovoru o ľudských právach, zakotvené v článkoch 10 a 17 tohto Dohovoru,

Odvolávajúc sa na Dohovor Spojených národov o vykorenení všetkých foriem rasovej diskriminácie, ako aj na Rezolúciu (68) 30 Výboru ministrov o opatreniach proti podnecovaniu rasovej, národnostnej a náboženskej nenávisti,

Vo vedomí, že podpis a ratifikácia tohto Dohovoru zatiaľ neprebehli vo všetkých členských štátoch a jeho implementácia nie je upravená štátnou legislatívou, uvedomujúc si nevyhnutnosť zosúladiť boj proti rasizmu a neznášanlivosti s potrebou chrániť slobodu prejavu, a vyhnúť sa tak hrozbe oslabenia demokracie pod zámienkou jej obrany,

Uvedomujúc si takisto nevyhnutnosť plne rešpektovať obsahovú nezávislosť a autonómiu médií,

odporúča vládam členských štátov:

1. Urobiť príslušné kroky na potlačenie prejavov nenávisti, vychádzajúc zo zásad, stanovených v tomto odporúčaní;
2. Zabezpečiť, aby tieto kroky boli súčasťou komplexného prístupu k problematike, ktorý obsiahne jej sociálne, hospodárske, politické, kultúrne a iné zdroje príčin;
3. Pokiaľ sa tak ešte nestalo, podpísať, ratifikovať a účinne implementovať do štátneho zákonodarstva Dohovor Spojených národov o vykorenení všetkých foriem rasovej diskriminácie, v súlade s Rezolúciou (68) 30 Výboru ministrov o opatreniach proti podnecovaniu rasovej, národnostnej a náboženskej nenávisti;
4. Preskúmať svoju domácu legislatívu a prax s cieľom overiť si, či zodpovedajú zásadám, stanoveným v prílohe k tomuto odporúčaní.

PRÍLOHA K ODPORÚČANIU R (97) 20

Nižšie uvedené zásady sa vzťahujú na prejavy nenávisti, osobitne na prejavy nenávisti šírené médiami.

Pre potreby uplatňovania týchto zásad sa pod pojmom prejavy nenávisti rozumejú všetky formy vyjadrenia, ktoré rozširujú, podnecujú, podporujú alebo ospravedlňujú rasovú nenávisť, xenofóbiu, antisemitizmus, či iné formy diskriminácie a nenávisti, založené na neznášanlivosti, vrátane neznášanlivosti prejavujúcej sa agresívnym nacionalizmom a etnocentrizmom, diskrimináciou a nevráživosťou voči menšinám, migrantom a ľuďom imigračného pôvodu.

Zásada 1

Vlády členských štátov, verejné orgány a verejné inštitúcie s celoštátnou, regionálnou i lokálnou pôsobnosťou, ako aj jednotliví verejní činitelia nesú osobitnú zodpovednosť za

to, že sa najmä v médiách zdržia vyhlásení, ktoré by sa mohli opodstatnene chápať ako prejavy nenávisti alebo ako prejavy, podporujúce legitimitu, rozširovanie alebo podnecovanie rasovej nenávisti, xenofóbie, antisemitizmu či iných foriem diskriminácie alebo nenávisti založenej na neznášanlivosti. Takéto vyhlásenia by mali byť zakázané a pokiaľ sa vyskytnú, zakaždým verejne odsúdené.

Zásada 2

Vlády členských štátov vo vzťahu k prejavom nenávisti vytvoria a budú dodržiavať pevný zákonný rámec, pozostávajúci z ustanovení občianskeho, trestného a správneho poriadku, ktorý umožní administratívnym a právnym orgánom pri rešpektovaní slobody prejavu zohľadňovať v každom spore zásadu ľudskej dôstojnosti, ochranu dobrej povesti či ďalších ľudských práv.

S týmto cieľom by mali vlády členských štátov využiť rôzne formy a prostriedky, ako sú:

- iniciovanie a koordinácia prieskumov účinnosti platnej legislatívy a právnej praxe;
- preskúmanie platného zákonného rámca vzhľadom na potrebu zabezpečiť náležité právne ošetrenie škály nových médií a komunikačných služieb a sietí;
- koordinovaná sankčná politika, vychádzajúca z vnútroštátnej úpravy dodržiavania zásad, ako sú stanovené týmto odporúčaním;
- napojenie kompetencií orgánov komunít na škálu možných trestných postihov;
- rozšírenie možností boja proti prejavom nenávisti prostredníctvom občianskeho zákonníka, napríklad tým, že príslušným nevládnym organizáciám sa umožní viesť občiansko-právne konanie, že bude zaručené odškodnenie pre obete prejavov nenávisti a že sa poškodeným umožní cestou súdnych rozhodnutí právo na odpoveď alebo príkaz na opravný prostriedok,
- oboznamovanie verejnosti a pracovníkov médií s právnymi ustanoveniami, vzťahujúcimi sa na prejavy nenávisti.
-

Zásada 3

Vlády členských štátov zabezpečia, aby v rozsahu zákonného rámca, ako je uvedený v zásade č. 2, akýkoľvek zásah do slobody prejavu bol podrobne zdokumentovaný a právne odôvodnený bez svojvoľného skreslenia a na základe objektívnych kritérií. Okrem toho v súlade so základnou požiadavkou zákonného poriadku musí byť akékoľvek obmedzenie alebo zásah do slobody prejavu predmetom nezávislej právnej kontroly. Táto požiadavka je mimoriadne dôležitá v prípadoch, keď sa pri uplatňovaní slobody prejavu musí rešpektovať princíp ľudskej dôstojnosti a ochrany dobrej povesti či ďalších ľudských práv.

Zásada 4

Štátne zákonodarstvo a jeho vykonávanie musí súdom umožniť, aby brali do úvahy, že

špecifické prípady prejavov nenávisťi môžu natoľko poškodiť jednotlivcom alebo skupinám, že sa na ne nemôže vzťahovať úroveň ochrany, poskytovaná iným formám prejavu v zmysle článku 10 Európskeho dohovoru o ľudských právach.

Ide o prípady, keď cieľom prejavov nenávisťi je potlačenie práv a slobôd, zaručených týmto Dohovorom, alebo ich obmedzenie vo väčšej miere, ako Dohovor pripúšťa.

Zásada 5

Štátne zákonodarstvo a jeho vykonávanie musí umožniť príslušným orgánom trestného stíhania, aby mohli venovať osobitnú pozornosť - pokiaľ sa tak rozhodnú - prípadom súvisiacim s prejavmi nenávisťi.

Pritom tieto orgány musia osobitne starostlivo zvažovať u podozrivej strany jej právo na slobodu prejavu vzhľadom na to, že udelenie trestných sankcií predstavuje vo všeobecnosti vážny zásah do tejto slobody. Príslušné súdy musia pri udelení trestných sankcií osobám, odsúdeným za prejavy nenávisťi, zabezpečiť prísne rešpektovanie zásady úmernosti.

Zásada 6

Štátne zákonodarstvo a jeho vykonávanie musia v otázkach prejavov nenávisťi klásť osobitný dôraz na úlohu médií pri sprostredkovaní informácií a názorov, ktoré nastoľujú, analyzujú a objasňujú špecifické prípady takýchto prejavov, pri interpretácii tejto problematiky vo všeobecnosti, ako aj pri zabezpečení práva verejnosti na prístup k takýmto informáciám a názorom.

S týmto cieľom štátne zákonodarstvo a jeho vykonávanie musia jasne rozlišovať medzi zodpovednosťou autora, ktorý vo svojich vyjadreniach používa prejavy nenávisťi, a zodpovednosťou médií a pracovníkov médií, ktorí napomáhajú ich šíreniu v rámci svojho poslania sprostredkovať informácie a názory o problémoch verejného záujmu.

Zásada 7

V nadväznosti na zásadu čís. 6 musí štátne zákonodarstvo a jeho vykonávanie brať do úvahy, že:

- podávanie správ o prejavoch rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a iných formách neznášanlivosti je plne chránené článkom 10, paragraf 1 Európskeho dohovoru o ľudských právach a môže byť zmarené iba v súlade s podmienkami, stanovenými v paragrafe 2 tohto článku;
- kritériá, používané štátnymi orgánmi pri rozhodovaní o nevyhnutnosti obmedziť slobodu prejavu, musia byť v súlade so

- zásadami uvedenými v článku 10 a uplatňovanými v rámci precedentného práva orgánov Dohovoru, pričom sa bude brať o.i. do úvahy spôsob, obsah, kontext a zámer správy;
- rešpektovanie žurnalistických slobôd takisto znamená, že súdom alebo verejným orgánom neprináleží presadzovať vo vzťahu k médiám vlastné predstavy, pokiaľ ide o spôsoby reportážnych postupov, ktoré žurnalisti používajú.

Prevzaté z publikácie "Základné európske dokumenty v oblasti regulácie elektronických médií", vydali Národné centrum mediálnej komunikácie a Výskumný servis Slovenskej televízie, Bratislava, 1998